

מנצור מעוררת לעיתים חשק להסיט לצדדים את פני המידע שמומטר, ולהקשיב למה שיש לדמויות ספר. יותר מזה: נראה שכשרעם מרשה לעצמו להסיט, להתפרע עם נקודות המבט, עם אמצעי המבט ועם נכי הנפש האנושית – הוא חר יותר, אכזרי ואמפתי תר, מאשר כשהוא הולך, כביכול, על בטוח.

ובכל זאת, שלוש העלילות חוברות זו לזו ויוצרות לם הגרול מסך חלקיו, בעיקר כיוון שהרומן פורט ל העצבים החשופים שנוגעים בכל אחד מאיתנו: גל חזאות העולמי, על הצלחותיו וכישלונותיו, הביא נידו מורעות מתגברת על אודות אשליית הכוח ל יחידים, הסבורים כי אם יקישו במקלדת בעוצה יצליחו לשנות סדרי עולם. למעשה, כידוע, רוב זהלכים המהפכניים, על אחת כמה וכמה בישראל נוכסו ושיחקו לידי גורמים אינטרסנטיים, ונוצלו זיפוח המערכות הקיימות. מאידך, בעולם פוסט־ורדני, אפוקליפטי וחרדתי ממילא, החשש מעוצמת ועם שעלול להתפרץ כלפי "השיטה" והשלכותיה זרסניות מעודד חרדה עמוקה יותר מתחושת אי הנחת יחס לסדר הקיים.

האמביוולנטיות הזו, שברעם מיטיב לשים עליה את אצבעו, קיימת לאורך הרומן כולו ומיתרגמת לפעולות קרחתנית, למאבקי כוח בלתי פוסקים אשר תחתם משתרעת תחושה של חירולון עמוק, של אובדן ררך ושל התפוררות אישית אך עיקשת. המעבר התזויתי לאורך הרומן כולו בין דמויות, זמנים, מרחבים ונקודות מבט, בין שיכרון הכוח של היחיד ואולת ידו מול המערכות המורכבות והדרסניות, מייצר תחושה של משבר והות גלובלי. הנקודה שממנה שואב הרומן את כוחו היא הניסיון לשאול, דווקא בעולם של מסיכות בלי פנים, ומתוך אותה תחושה של נזילות חרות, שאלות על אודות האמת הפנימית ועל ערכי היסוד המבנים את נפשו של אדם. לא לחינם צצים פה ושם ציטוטים של בלוק, שתהה על קנקנה של התודעה האנושית מבעד לבחינה של מבנים חברתיים סבוכים. ההתעקשות לעסוק בתמות מודרניסטיות בתוך מסגרת פוסט־מודרניסטית קיצונית, מייצרת מתח מתמשך, מעניקה לרומן את עומקו והופכת את חוויית הקריאה לתובענית ולמהנה גם יחד. כך שלי־פעמים היומרה משתלמת. ■

צל עולם / ניר ברעם
עמ 484, תב 484

תחושה של נזילות חרות. ממגין בעיר בלו הוריונטה בברזיל בחודש יוני השנה

בשתי העמדות הללו גם יחד. כמות המידע העצומה שמשמשת בסיס למהלכים העלילתיים של ברעם – מזימות בינלאומיות, נקר דות ציון היסטוריות, אישים מציאותיים ומדומיינים – מתועלת בקלילות ובגמישות לצורך הנעת העלילה המפותלת, ופורסת אט אט את המאוויים, את החולשות ואת הסתירות של הדמויות, שניכר כי נכתבו בתשר קה, ורישומן ממשיך ומפעפע גם עם תום הקריאה. לעומת הדישג הספרותי הזה, הקריאה בחלק שעוסקת

אומר שהוא אינו מעניין או סוחף, אך לא מתרחשת בו האלכימיה שמתקיימת בשני החלקים האחרים. העמדתו של סיפור הצעירים המסופר בגוף ראשון רבים עטוף באווירה חלומית עד מסויטת אל מול סיפור הקמפיינרים, הנמסר כתכתובת שנונה ומרובת פנים בין העובדים והשותפים בחברה, יוצרת מראה אכזרית בין הועם, הייאוש ורוח הנעורים של המדה פכנים ובין השובע, הניווון והסטייה של המצליחנים. אך בה בעת יש בסיפור הזה רמיזה לאירונה שמקנת

נטע הלפרין על "צל עולם"

להסיר את המסיכה

עלילות מקבילות בעולם שסובל ממשבר זהות עמוק טוות את הרומן החדש של ניר ברעם ■ השאלות שהספר מנסח הופכות אותו ליצירה תובענית ומהנה בו בזמן

עלילת הספר נעה בין שלושה מוקדים, שלא תהיה להם ברירה אלא להתנגש זה בזה: קבוצת צעירים לונדונים שאין להם מה להפסיד, שואפת לחולל מאורע שיתיר את העולם פעור פה וישנה את מהלכו מול חברת קמפיינרים אמריקנית שמרמנת במיומנות בין משטרים, ממשלות וסכומים נכבדים, אך נתקלת במכשול שעלול למוטט את כל ההישגים שצברה. שני קווי העלילה מתנקזים לתוך סיפורו של גבריאל מנצור מירושלים, צעיר שמתגלגל כמעט במקרה לתוך עולמה הנכלולי של קבוצת אנשי עסקים, הרוכבים בפראות על גל הפריחה הכלכלית והחברתית שזימנו שנות ה־90. המחבר טווה את הקווים העלילתיים אלה לתוך אלה, בסבלנות ובעדינות.

החלק הישראלי סוחב על גבו את מרבית העומס העלילתי, הן מכיוון שהוא סיפורו של אדם אחד כפי שהוא סיפור צמיחתו של הקפיטליזם הדרוסני וההתקלפות מערכים לקראת סוף המילניום, והן משום שבו יתרחשו האירועים שיתיכו את העלילתו לתוך זה עד לנקודת האליחזור – מה שהופך אותו לחוליה החזקה פחות ביצירה. אין הרבר

תחיל מהסוף: "צל עולם", ספרו של ניר ברעם, הוא הספר הטוב ביותר שכתב. כסופר ברעם מצויד בכמה תכונות מרבהקות: יכולת־על לערוך תחקירים מקיפים וליישם את רשמיהם על פני מערכות מורכבות, יכולת לספר סיפור לרובב את תודעתן של הדמויות עד לצדדים הנעלים והנוגעים ללב שבהן ושאפתנות אין קץ. ביצירותיו הקודמות לעיתים נטו התכונות הללו לדרוך זו לזו על האצבעות, אך ביצירה הנוכחית נראה שהכל משתלב.

כשיצא ספרו הקודם של ברעם, "אנשים טובים", היו שעקצו אותו על יומרתו לכתוב רומן שמתרחש על רקע השתלשלות האירועים ההיסטוריים עד פריצת מלחמת העולם השנייה ופתיחת החד זית מול בריה"מ. הפעם היומרה לא פחתה כהוא זה – "צל עולם" הוא רומן קוסמופוליטי, שטומן בחובו את הגירסה של ברעם לרומן הכלי־ישראלי הגרול, כאשר הוא מבקש להתחקות בשני הרבדים גם יחד אחר תהליך כולל של קריסה כלכלית, חברתית וערכית.